

CENTRALNE OBCHODY MIĘDZYNARODOWEGO DNIA OCHRONY ZABYTKÓW 2023

Posted on 20 kwietnia 2023

Jak co roku, 18 kwietnia na całym świecie obchodzimy Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków. To święto wszystkich, którzy zajmują się ochroną i konserwacją obiektów zabytkowych: konserwatorów, architektów, historyków sztuki, archeologów i urbanistów, a także wszystkich odpowiedzialnych właścicieli, zarządców i społecznych opiekunów zabytków. Centralne uroczystości MDOZ w Polsce, w tym roku odbyły się w Łańcucie.

[Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków](#), ustanowiony został przez Komitet Wykonawczy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS w 1983 roku i wpisany przez UNESCO do rejestru ważnych dat o znaczeniu dla całego świata. W tym roku Narodowy Instytut Dziedzictwa po raz pierwszy w historii, poprzez swoje oddziały terenowe organizuje obchody w całym kraju. Już odbyły się, bądź wkrótce odbędą się konferencje, spotkania i sesje, które można śledzić dzięki streamingowi na kanale [TV NID](#) na YouTube. Tak bogate obchody organizowane są nie tylko ze względu na 40-lecie „święta zabytków”. W tym roku świętujemy również między innymi 20-lecie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 20-lecie Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, [10-lecie Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#).

Na 2023 rok przypadają także okrągłe rocznice dwóch wpisów na Listę światowego dziedzictwa UNESCO: 20-lecie wpisu [drewnianych kościołów Małopolski południowej](#) i 10-lecie wpisu [drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat](#). Z tej okazji Narodowy Instytut Dziedzictwa przygotował specjalną wystawę „[Skarby drewnianej architektury sakralnej. Kościoły i cerkwie na liście światowego dziedzictwa UNESCO](#)”. Od 18 kwietnia wystawę można podziwiać w Muzeum – Zamek w Łańcucie, a następnie trafi do Rzeszowa, Sanoka i Gorlic.

Podczas przemówienia inauguracyjnego Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalny Konserwator Zabytków, dr Jarosław Sellin podkreślił, że obchody MDOZ organizowane w całej Polsce są znakomitą okazją do podsumowania działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturalnego, zarówno w skali międzynarodowej, jak i krajowej, regionalnej, a nawet lokalnej.

– Spotkanie w gronie ludzi zaangażowanych w utrwalanie pamiątek przeszłości skłania do refleksji nad rolą dziedzictwa kulturowego w kształtowaniu tożsamości narodowej, jest też forum dyskusji na temat zarządzania tym dziedzictwem. Ważnym aspektem obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków jest także przybliżanie lokalnym społecznościom problemów jego ochrony.

Co roku centralne obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków odbywają się w innym miejscu. W tym roku był to Zamek w Łańcucie z imponującym zespołem rezydencjonalnym: Zamkiem Lubomirskich-Potockich z fortyfikacjami, okazałym założeniem parkowo-ogrodowym w stylu angielskim i unikatową w skali europejskiej kolekcją pojazdów konnych. To jedna z najcenniejszych pereł Podkarpacia o najwyższych walorach architektonicznych i artystycznych, uhonorowana przez Prezydenta RP w 2005 r. tytułem Pomnika Historii.

Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków, w związku z 20-leciem ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jest dobrym momentem do podjęcia dyskusji nad tematem ochrony zabytków. Przewodnicząca Rady Ochrony Zabytków przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prof. Bogumiła Rouba powiedziała:

- 20 lat szybko minęło. W tym czasie wiele wspaniałych rzeczy się wydarzyło, między innymi badania na wysokim poziomie – zupełnie inna jakość wiedzy o zabytkach, którą teraz możemy gromadzić, porządkować i wykorzystywać w procesach konserwatorskich. Również cyfryzacja jest wspaniałym naszym osiągnięciem. (...) To, co mnie niesłychanie cieszy, to fakt, że na naszych oczach zaszła niesłychana zmiana w społecznym postrzeganiu zabytków. My, jako społeczeństwo zawsze kochaliśmy zabytki, ale to nie było powszechne. Dziś dzięki pracy również dziennikarzy czy znakomitych twórców, ta społeczna świadomość wartości znaczenia zabytków jest o wiele większa.

Zdaniem Dyrektora NID, "święto zabytków" jest dobrym momentem do podjęcia dyskusji nad obowiązującym stanem prawnym w zakresie ochrony zabytków:

- Dziś po dwudziestu latach możemy powiedzieć, że bardzo dużo się zmieniło. Zmieniły się nie tylko uwarunkowania społeczne, ale również uwarunkowania prawne. Polska ratyfikowała konwencję o dziedzictwie podwodnym, ratyfikowała konwencję o dziedzictwie niematerialnym, i te dwa bardzo ważne porządki weszły do polskiego obrotu prawnego. Polska ratyfikowała także Konwencję z Faro, która nakazuje nam zmienić sposób myślenia, przede wszystkim o interesariuszach w systemie ochrony. Pojawiły się również różne przepisy unijne, które nakazują nam zmianę podejścia do wielu kwestii związanych z podatkami - V Dyrektywa AML, która mówi o nowych zagrożeniach związanych z nielegalnym obrotem dobrami kultury. To są nowe wyzwania, których ustawa z 2003 roku przed sobą nie miała – powiedziała dr hab. Katarzyna Zalaszińska.

Dyrektor Instytutu w kontekście 20-lecia ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wspomniała również o coraz bardziej palących zagrożeniach dla ochrony zabytków.

- Pierwsze związane jest ze zmianami klimatycznymi, które w ostatnim roku w Narodowym Instytucie Dziedzictwa istotnie badamy, ponieważ już niedługo przekonamy się jak potężny wpływ ma to na stan zachowania zabytków. Drugie, to zagrożenie związane z sytuacjami kryzysowymi, związane z wojną. To jest trudne doświadczenie, którym wspieramy naszych partnerów z Ukrainy. Dziś bowiem musimy więcej mówić o bezpieczeństwie dziedzictwa kulturowego i przygotowania go na te stany zagrożenia. Przywilejem Narodowego Instytutu Dziedzictwa jest wspieranie specjalistów z Ukrainy, wspieranie ukraińskiego Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej, dzielenie się swoją wiedzą w tym trudnym czasie wojny. Dziś już nie dokumentujemy zabytków tak jak to robiono dziesięć lat temu w Iraku czy Afganistanie, bo dzisiaj nowe technologie poszły na tyle do przodu, że również ustawa o ochronie zabytków dostrzegła je w służbie ochronie zabytków.

Obchody „święta zabytków” były również okazją do uhonorowania tych osób, które ochronie zabytków poświęcili swoje zaangażowanie, talent, wiedzę i doświadczenie. Uroczystego aktu dekoracji Medalami Stulecia Odzyskanej Niepodległości w imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokonał Sekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalny Konserwator Zabytków, dr Jarosław Sellin.

Na podstawie art. 138 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy o ustanowieniu Medalu Stulecia Odzyskanej Niepodległości,

postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Andrzeja Dudy, za zasługi dla Niepodległej, Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości odznaczeni zostali:

Elżbieta Jagielska, prof. Jerzy Jasieńko, Marek Konopka, Agnieszka Lorenc-Karczewska, Tomasz Łuczak, Hanna Mackiewicz, Bogna Oszczanowska, Ewa Prusicka, prof. Bogumiła Rouba, Bożena Stanek-Lebioda, Iwona Wildner-Nurek, Waldemar Witek, Jakub Wrzosek, Mirosław Trojacki.

Podczas gali przyznano również odznaki „Za opiekę nad zabytkami”, które są nadawane jako zaszczytne wyróżnienie osobom zasłużonym w społecznej opiece nad dobrami kultury lub w działalności konserwatorskiej. Odznakę nadaje minister kultury i dziedzictwa narodowego, w szczególności osobom prowadzącym wieloletnią działalność w dziedzinie społecznej opieki nad dobrami kultury, posiadającym dorobek naukowy w dziedzinie konserwacji zabytków oraz osiągnięcia w projektowaniu i wykonywaniu prac konserwatorskich, jak również osobom zasłużonym w popularyzowaniu zagadnień ochrony i konserwacji zabytków. Obok ministra Jarosława Sellina, odznaki wręczały Dyrektor NID, Katarzyna Zalasieńska oraz Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków, Beata Kot.

Odznakami „Za opiekę nad zabytkami” odznaczeni zostali:

- Odznaki złote: O. Cyprian Krzysztof Mazurek, Łukasz Gołda, Mirosław Majkowski, Edward Dobrzański, Bożena Stanek-Lebioda, Ksiądz Marcin Nabozny.

- Odznaka srebrna: Wioletta Łabuda-Iwaniak.

Po uroczystości wręczenia odznaczeń wystąpienia programowe wygłosili: Jakub Wiśniewski - Zastępca Dyrektora Departamentu Ochrony Zabytków w MKiDN pn. „Postulaty zmian w polityce konserwatorskiej w zakresie światowego dziedzictwa UNESCO” oraz Joanna Cicha-Kuczyńska, Radca ds. UNESCO z Departamentu Ochrony Zabytków w MKiDN, pn. „Żywe dziedzictwo – ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego w Polsce”.

W drugiej części spotkania odbył się panel dyskusyjny na temat aktualnych wyzwań ochrony obiektów architektury drewnianej wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO. W dyskusji moderowanej przez dr hab. Monikę Bogdanowską, Zastępcę dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa, udział wzięli Beata Kot, Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków, dr inż. arch. Piotr Turkiewicz, Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków oraz ksiądz mitrat Julian Felenczak, proboszcz prawosławnej parafii w Morochowie, dziekan sanocki.

Spotkanie zakończył koncert muzyki barokowej pt. „Dworska miłość z domieszką wina, kawy i tytoniu. O Ulotnych Życia Przyjemnościach” w wykonaniu zespołu muzyki dawnej *Ensemble Barocum*.

Drugi dzień Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków został zaplanowany w Zespole Cerkiewnym w Radrużu. Jego głównym elementem jest cerkiew obrządku wschodniego pod wezwaniem św. Paraskewy, objęta wpisem [drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat](#). Cerkiew została wzniesiona około 1583 roku. Zespół uzupełnia XVI wieczna drewniana dzwonnica oraz kamienny mur z bramami i kostnicą.

Zespół Cerkiewny w Radrużu jest jedym z najstarszych i najpełniejszych drewnianych zespołów sakralnych w Polsce. W tym roku cerkiew pw. św. Paraskewy obchodzi jubileusz 10-lecia wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO razem z piętnastoma innymi

drewnianymi cerkwiami polskiego i ukraińskiego regionu Karpat. Świątynie te stanowią najdoskonalsze osiągnięcia drewnianej architektury cerkiewnej, do dziś zdumiewając skomplikowanymi rozwiązaniami konstrukcyjnymi. W 2017 roku radruski Zespół Cerkiewny został również wyróżniony wpisem na Listę Pomników Historii.

Cerkiew św. Paraskewy wyróżnia się nie tylko kunsztem ciesielskim, ale również wystrojem i wyposażeniem wnętrza, na które składają się między innymi: cenna XVII-wieczna figuralno-ornamentalna polichromia przypisywana malarzom wywodzący się z potylickiego ośrodka malarskiego oraz architektoniczny ikonostas z 58 ikonami - w części sygnowanymi - z XVII-XVIII w. Zabytki cerkiewnego malarstwa monumentalnego z tego czasu należą w Polsce do rzadkości. Więcej informacji o Zespole Cerkiewnym w Radrużu można znaleźć na stronie zabytek.pl.

Podsumowanie obchodów odbyło się w budynku muzealnym oddziału Muzeum Kresów w Lubaczowie.

Łańcuckie spotkanie poprzedziła prezentacja oznakowania starego cmentarza w Łańcucie, w przeddzień 80. Rocznicy wybuchu powstania w Getcie Warszawskim. To jest już 37 nekropolia żydowska, która została zidentyfikowana, oznaczona, a tym samym przywrócona wspólnej pamięci dzięki ogłoszonemu w 2017 roku programowi Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „[Oznakowanie cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej](#)”, którego koordynatorem jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. [Więcej: relacja z uroczystości.](#)

Kolejne wydarzenia w ramach Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków już 25 kwietnia w Chorzowie, zapraszamy!

Transmisja z wydarzenia:

<https://www.youtube.com/watch?v=NkDRr1mYLc8>

